

Tilläggsbudget 2024

Västra Götalandsregionen

samt plan för ekonomi 2025–2026

Centerpartiet

VÄSTRA GÖTALAND

Innehållsförteckning

Förord gruppleddare	2
Utmaningar och fokus i budgeten inför 2024	3
Prioriteringar och ansvar i vården	3
Elbehovet i Västsverige behöver en snabb lösning	5
Kompetens som kraft för tillväxt	6
En utbyggd infrastruktur är en förutsättning för Västsveriges utveckling.....	6
Västsverige i spetsen inom textila innovationer	7
Framtidens arbetsplats i VGR	7
Västra Götalandsregionens ekonomi	8
Fördelning regionbidrag och ytterligare satsningar för 2024	9
Resultaträkning	11
Balansräkning.....	11
Beslutspunkter	11

Förord gruppleddare

I en tid av ekonomisk osäkerhet är det av högsta prioritet att säkra jobb och sysselsättning för att trygga Sveriges välfärd och det sociala skyddsnätet. Jobb och sysselsättning, tillsammans med det civila samhället, dess folkrörelser, föreningsliv och kulturella aktiviteter, utgör en central del i samhällsutvecklingen. De främjar bättre hälsa, gemenskap, ömsesidig förståelse och möjliggör ett friskt och aktivt liv. Därför är det av högsta vikt att vi säkerställer att Västra Götalandsregionens verksamheter kan fortsätta att utvecklas, trots de utmaningar vi står inför.

När det kommer till regional utveckling, är vår vägledning den regionala utvecklingsstrategin. För Västsveriges framtid är det avgörande att fokusera på den gröna omställningen och kompetensförsörjning.

Västsverige, en av de mest innovativa regionerna i Europa, står inför en kritisk situation. Trots ett blomstrande näringsliv och hög attraktionskraft för företag hotas vår framtid av en akut brist på elförsörjning. Här krävs beslutsamhet och konkreta åtgärder. Det är viktigt att vi i Västra Götaland samarbetar och går framåt tillsammans.

På samma gång är tillgången till kunskap och kompetens avgörande.

Det är oroväckande att nästan 16 procent av våra barn och unga i Västra Götaland avslutar grundskolan utan godkända betyg. Vi måste arbeta för att fler unga får möjlighet att slutföra sina studier och behålla tron på en positiv framtid. För att se till att människor har sysselsättning och näringslivet rätt kompetens betonar vi vikten av en välfungerande kollektivtrafik och infrastruktur som knyter samman bostäder, arbetsplatser och utbildningsinstitutioner. Företagen och industrierna i Västra Götaland utgör en väsentlig del av vår nations ekonomi. Göteborg, hem till Skandinaviens största hamn, hanterar 30 procent av Sveriges totala export. En stark och pålitlig infrastruktur i vårt område är avgörande för att Sveriges tillväxt.

I hälso- och sjukvården är vårt främsta mål att prioritera patientnära aktiviteter och förbättra tillgängligheten. De utmaningar vi står inför går bortom enbart höga kostnader och påverkan från det osäkra globala läget. Våra äldre är friskare och lever längre, vilket är underbart, men här är också vårdbehovet som allra störst. Ökade möjligheter att diagnostisera och behandla sjukdomar, samtidigt som våra förväntningar på vården ökar, ställer oss inför svåra prioriteringsfrågor och utmaningar kring det offentliga åtagandet. För att våra resurser ska räcka till måste vi tänka nytt och anpassa vården för den tid vi lever i. Individerna har en viktig roll att spela när det gäller att ta hand om sin egen hälsa och samtidigt avlasta hälso- och sjukvårdssystemen för att göra resurser tillgängliga för de människor som mest behöver dem. Här har den digitala utvecklingen potential att revolutionera hur vi följer och förbättrar vår hälsa, genom att möjliggöra bättre egenvård och närmare kontakt med vårdgivare.

Sveriges och Västra Götalands sjukvård upprätthåller en hög kvalitet, men för att garantera att patienter erhåller vård i rätt tid kommer det att krävas betydande insatser under 2024 och 2025. Vi måste fokusera på att bygga ut den nära vården, det vill säga se till att vården kommer närmare patienten. Därför behöver vi rikta en större andel av resurserna mot primärvården. Det krävs också bättre samverkan mellan vårdcentraler, sjukhus och kommuner, och en ökad upphandling av vårdtjänster från privata aktörer som kan bidra till kortare väntetider och bättre tillgänglighet. Alla insatser behövs och vi ska nyttja att vi är en stor region med en mångfald av vårdgivare. Den politiska ledningens motstånd mot privata vårdgivare bygger på ideologiska skäl snarare än faktiska bevis för att privata aktörer inte kan erbjuda högkvalitativ vård. Privata vårdgivare kan ofta erbjuda specialiserad vård och bidra till att minska väntetiderna för behandlingar och operationer, vilket gynnar alla.

För att återställa balans både ekonomiskt och verksamhetsmässigt krävs en tydligare ledning och styrning på alla nivåer inom organisationen. Det är viktigt att alla medarbetare inom olika verksamhetsområden får klara signaler om vad som ska prioriteras för att få ut det bästa av de tillgängliga resurserna och vilka möjligheter till samordning som finns. Arbetet med minskad byråkrati och ökad tillitsstyrning måste intensifieras. Det handlar om att föra ansvar, makt och befogenheter närmare de som arbetar ute i verksamheterna. Öppen redovisning av gemensamma regionprioriteringar är nödvändig för att säkerställa att vården ges efter behov.

Regionen behöver en ledning som kan agera kraftfullt och fattar de nödvändiga besluten för att möta de aktuella utmaningarna. Trots löften om förbättrad styrning, minskade värdköer och en balanserad ekonomi har framstegen varit begränsade. Sjukhusen åtgärdsplaner för att uppnå en ekonomi i balans har tyvärr inte haft tillräcklig effekt på resultatet. Den aktuella prognosen pekar nu på ett sammanlagt underskott på 2,4 miljarder kronor för 2023, i jämförelse med den ursprungliga budgeten som räknade med ett underskott på 1,4 miljarder kronor för hela VGR.

För att bryta denna trend under kommande år och se en positiv utveckling från 2025 måste vi ha en stark ledning som kan fatta de avgörande besluten.

Cecilia Andersson, gruppleddare

Utmaningar och fokus i budgeten inför 2024

Västsveriges styrka har genom tiderna byggt på en generös och välkomnande öppenhet mot omvärlden. Det är invånarna som är Västra Götalands största tillgång. Det ska vi bygga vidare på. Samtidigt gör säkerhetsläget i Europa att beredskapen behöver stärkas. Västra Götalandsregionen ("VGR" eller "regionen") kommuner, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle behöver samverka och stå stadigt tillsammans. Vi behöver knyta samman hela Västra Götaland. Öka närheten mellan stad och landsbygd, så att såväl städernas som landsbygdens fulla potential nyttjas och att invånarna kan bo, leva och verka i hela länet.

Nycklarna till VGRs framgång är breda politiska överenskommelser, ekonomiskt ansvarstagande, långsiktiga inriktningar med utvecklingsfokus samt ett förtroendefullt samarbete mellan politik och förvaltning. Genom att koppla samman uppdrag inom hälso- och sjukvården med regional utveckling, kultur och kollektivtrafik samt dra nytta av VGRs storlek och samlade kompetens kan regionen i samverkan med andra aktörer i samhället utveckla lösningar och påvisa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt.

Det utmanande ekonomiska läget i VGR kräver noga prioriteringar, en tydlig styrning och kontroll över kostnadsutvecklingen. Verksamheterna måste följa sina budgetar, men det är också av betydelse att regionens verksamheter kan fortsätta utvecklas trots de pågående utmaningarna.

De justeringar som föreslås i denna tilläggsbudget är resultatet av flera faktorer. VGR har fått ett generellt stadsbidrag på cirka 502 miljoner kronor. Vidare tillkommer ett sektorsbidrag på 480 miljoner kronor till hälso- och sjukvården från regeringens budgetproposition. Dessutom har de ekonomiska förutsättningarna förändrats. Den senaste skatteunderlagsprognosen från Sveriges kommuner och regioner (SKR), släppt den 5 oktober, är högre än prognosen från april, som var grund för Regionfullmäktiges budgetbeslut i juni. Detta positiva utfall påverkar de ekonomiska planerna med en ökning på 80 miljoner kronor. Samtidigt har en ny pensionsprognos framkommit och medfört en negativ påverkan på de ekonomiska planerna med 385 miljoner kronor.

Prioriteringar och ansvar i vården

En omställning behövs för att möta utmaningarna

Sveriges och Västra Götalands vård är av högsta kvalitet, men det krävs ytterligare insatser för att förbättra tillgängligheten. Traditionellt har svaret på utmaningar som bristande tillgänglighet och långa väntetider varit att tilldela betydande ekonomiska resurser. Men med dagens utmaningar i hälso- och sjukvården är det inte längre en hållbar lösning.

För att möta kraven på mer tillgänglig vård måste övergången till närvård intensifieras. Detta innebär att vi behöver överföra uppdrag, ansvar och resurser från sjukhusen till vårdcentralerna för att ge invånarna bättre tillgång till vård nära hemmet. Primärvården bör vara den främsta kontaktpunkten för personer som behöver vård, och därför måste en större andel av hälso- och sjukvårdens resurser riktas dit. Det är i primärvården medborgarnas behov tillgodoses, och vårdutbudet bör anpassas efter lokala förutsättningar. En ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen ger regionerna möjlighet att organisera primärvården i olika vårdvalssystem. Vårdcentralernas uppdrag kan därför anpassas efter geografiska och socioekonomiska skillnader, vilket är speciellt viktigt i en region som Västra Götaland som har stora geografiska ytor bestående av landsbygd, små och stora tätorter och städer där behoven ser olika ut. Vårdcentralerna spelar en avgörande roll i att kunna erbjuda tidiga diagnoser, förebyggande insatser och kontinuitet för patienter. Med över 200 vårdcentraler i Västra Götaland, varav hälften drivs av regionen inom ramen för Närhälsan och hälften av privata vårdgivare, har vi en bra infrastruktur att bygga vidare på.

Digitala bokningssystem, chatbotar och virtuella vårdmöten är några exempel på moderna vårdtjänster som möjliggör att fler människor kan få vård dygnet runt utan att behöva ta ledigt eller resa långa avstånd till vården. Tyvärr går digitaliseringen inom hälso- och sjukvården inte så snabbt som önskat. I september 2023 stod endast 5,49 procent av alla vårdkontakter för digitala besök, samtidigt som sju av tio svenskar anser att vården borde ha kommit längre när det gäller digitala tjänster och vårdkontakter.

För att främja nära vård har VGR beslutat att öka ersättningen till vårdcentralerna och rehabiliteringsenheterna med 3,0 procent samt behålla ersättningen för fastläkarkontakt. Genom att ha en fast läkarkontakt kan patienterna få kontinuitet och trygghet i vården, vilket minskar antalet korta och enkla akutbesök, särskilt bland unga vuxna. Det ger både vårdcentraler och sjukhus möjlighet att prioritera de mest behövande patienterna.

Det har föreslagits en kraftig höjning av patientavgifterna inom primärvården i VGR för att öka regionens intäkter. Detta påverkar de mest sårbara i samhället och omställningen till närvård samt vårdcentralerna negativt. Vi gör andra prioriteringar men inom ramen för beslutad budget. För att fortsätta driva på omställningen till nära vård, det vill säga se till att vården kommer närmare patienten, föreslår vi att delar av innovationsfonden riktas rakt mot innovationer kopplat digitala verktyg för hemmonitorering och egenvård.

Vårdens tillgänglighet måste förbättras

De nuvarande insatserna som den politiska ledningen föreslår räcker inte för att patienter ska få vård i rätt tid. För att öka tillgängligheten inom både primärvård och specialiserad vård krävs betydande insatser under 2024 och 2025. Därför föreslås en tillgänglighetssatsning om 100 miljoner kronor under kommande två år.

De senaste åren märks en ökande tendens där allt fler människor vänder sig till sjukhuset, även när deras behov inte är akuta. Resultatet är alltför långa vårdköer som drabbar oss alla. Akut specialiserad vård är dessutom betydligt dyrare än vård inom primärvården. För att effektivisera vårdflödet är det avgörande att fokusera på att patienter tas om hand på rätt vårdnivå. Stuprörsmänsmentaliteten som råder måste brytas ned för att istället främja en helhetssyn inom vården. Förbättrad samverkan mellan vårdcentralerna, sjukhusen och kommunerna är av yttersta vikt. Denna samverkan är avgörande för att möjliggöra smidig hemgång för patienter som är redo att skrivas ut och för att sjukhusen ska kunna öka sin produktivitet och minska överbeläggningen.

För att människor snabbt ska få den specialistvård man behöver vi nyttja alla sjukhusens kompetens och resurser i regionen och upprätta en gemensam sjukvårdsskö. En jämlik vård innebär jämlik väntetid. Nyttjandegraden av befintliga operationssalar måste öka. Det kan till exempel innebära att VGRs operationssalar med låg nyttjandegrad hyrs ut eller att sjukhusen själva ökar sin nyttjandegrad rejält. Fler mobila operationsteam som kan utföra dagkirurgiska ingrepp där det finns lediga operationssalar hjälper till att höja nyttjandegraden och korta operationsköerna. VGRs sjukhus spelar den viktigaste rollen för att arbeta bort de köer som finns till besök och behandling. Men för att öka tillgängligheten och minska köerna behöver även vårdproduktion av fristående aktörer upphandlas.

Privata vårdgivare kan ofta erbjuda specialiserad vård och bidra till att minska väntetiderna för behandlingar och operationer, vilket gynnar alla. Alla insatser behövs för att korta vårdköerna. Vi är positiva till en mångfald av vårdgivare och vill därför se att delar av vårdinnehållet i Högsbo upphandlas. Politiken ska inte stå i vägen för den läkare som vill driva sin egen verksamhet, eller medarbetare som vill driva en personaldriven vårdenhet eller stiftelser som vill driva vårdverksamhet likt Carlanderska i Göteborg, därför föreslår vi även att arbete med intraprenader testas.

Kvinnor i Västra Götaland tvingas vänta alltför länge för att få tid hos gynekolog. I VGR har vi positiva erfarenheter av att låta invånarna själva välja sin vårdcentral, och vi vill därför se fler möjligheter till val inom vården, inklusive mödravård och gynekologi. Fler vårdgivare ökar valfriheten och tillgängligheten för patienter. För att förbättra tillgängligheten till gynekologi föreslås dessutom en riktad satsning inom ramen för tillgänglighetssatsningen.

När akutmottagningen i Lidköping stänger behöver Lidköping rustas för att ta emot det ökade flödet av primärvårdspatienter. Vi uppskattar de insatser som görs från Skaraborgs sjukhus och Närhälsan för att stärka upp primärvården, med närsjukhusvårdsteam, utökade akuttider, webb- och telefontider för att öka tillgängligheten till vård runt om i hela Skaraborg. Men vi är konsekventa i vår strävan att etablera en närakut på primärvårdsnivå med utökade öppettider kvällar och helger i Lidköping. Detta är en prioriterad åtgärd som fastställdes tydligt i den politiska överenskommelse som partierna i VGR ingick. En närakut ersätter inte akutmottagningen, men vi anser att den är en väsentlig komponent inom den akuta vården och vårdcentralerna. Därför förespråkar vi att närakuten bör verka i samma lokaler som den befintliga akutmottagningen finns i Lidköping. Där finns lab- och röntgenutrustning och på så sätt kan vi samla olika vårdtjänster under samma tak. Vi kommer att fortsätta att driva frågan om en närakut, i egen regi eller genom upphandling.

Effektiv akutsjukvård räddar liv

Skaraborgs sjukhus har tilldelats nio miljoner kronor för att förstärka den prehospitla vården, vilket är angeläget, men en förstärkning på ambulans och bedömningsbilar behöver göras på fler områden i Västra Götaland. Insattiderna varierar betydligt runt om i länet. Det är inte acceptabelt, och vi måste se till att det finns en långsiktig lösning. Rätt insats på rätt plats i rätt tid måste vara vägledande för hela akutsjukvården. Det kräver effektiv användning av helikoptrar, sjö- och landambulanser, tillsammans med bedömningsbilar och sjuktransportbilar för att möta behoven.

Samverkande sjukvård som är ett långvarigt samarbete mellan regionen och kommunerna i Fyrbodalsområdet är en viktig faktor som ökar tryggheten och tillgängligheten till akutvård genom bland annat IVPA och ASSISTANS. Detta samarbete är ett av regionens flaggskepp och som gör stor skillnad i landsbygderna.

För att utveckla arbetssättet med samverkande sjukvård i Fyrbodalsområdet och att avtala om i väntan på ambulans (IVPA) med kommunernas hemsjukvårdssjuksköterska satsar VGR 9 miljoner kronor, men för att utveckla arbetssättet i fler delar av regionen föreslås ytterligare en satsning om 5 miljoner kronor under 2024 och ytterligare 5 miljoner kronor för 2025.

Barn och ungas hälsa

Allt fler och fler har det tufft med en alltmer ökande psykisk ohälsa, behoven är omfattande, och även om många svenskar upplever att de har bättre hälsa än sin föräldrageneration växer även förekomsten av diabetes, cancer, stroke och andra kroniska livsstilssjukdomar.

För att främja barns och ungas hälsa, utveckling och välmående under hela deras uppväxttid, från 0 till 20 år, vill vi driva på för att införa ett nationellt hälsovårdsprogram. Ett sammanhållet program skulle vara en investering både i individens livskvalitet och i en mer hållbar samhällsekonomi.

Sverige har ett av världens bästa system för mödravård och ett nationellt barnhälsovårdsprogram som har visat fantastiska resultat baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet. Genom att införa ett nationellt hälsovårdsprogram ända upp till 20 år skulle vi tydligt kunna fastställa vilka hälso- och stödtjänster barn och unga, tillsammans med deras föräldrar, bör erbjudas under hela uppväxten. Det skulle även ge riktlinjer för elevhälsan, primärvården med ungas psykiska hälsa (UPH) mottagningar och den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri (BUP) om vilket stöd de bör ge och hur de kan samarbeta för att erbjuda bästa möjliga stöd till barnen och deras föräldrar. På så sätt blir vården för barn och unga bli mer jämlik oavsett var i landet de bor eller vilken skola de går i. Tillsammans måste vi se till att bryta den utveckling vi ser och hjälpa fler barn och unga till psykisk hälsa. Detta är ett viktigt arbete för att korta köerna till psykiatri som har präglat vården under lång tid. Ingen ska lämnas utanför. För att förstärka BUP och korta köerna föreslås samtidigt en satsning om 17 miljoner kronor inom ramen för tillgänglighetssatsningen.

Barn och ungas tandvård

I Sverige har alla barn och unga rätt till avgiftsfri tandvård enligt tandvårdslagen och kallas därför regelbundet till undersökning och behandling. Tandvården som möter barnen i tidig ålder fyller en viktig roll i hälsoarbetet. Inte minst i att upptäcka när barn och unga vuxna far illa, är utsatta för våld, sexuella övergrepp eller hedersrelaterat förtryck.

De förebyggande och behandlande insatser som görs tidigt i barns liv liksom FRAMM (Flour, Råd, Arena, Motivation och Mat) skapar stora värden för framtida hälsa. Barn som inte får regelbunden tandvård kan få problem med dålig munhälsa och det i sig kan leda till sämre livskvalitet och risk att utveckla andra sjukdomar. Om barnet efter upprepade kallelser uteblir görs därför en orosanmälan.

I Sverige är tandhälsoläget generellt gott bland barn, men varierar mellan geografiska områden och inom kommuner och olika stadsdelar. Därför finns det en stor vinst i att ge tandvården ett än större uppdrag vad gäller det hälsofrämjande arbetet.

Barn som inte får regelbunden tandvård kan ha stora och omfattande tandvårdsbehov. Dagens ersättningssystem tar inte hänsyn till dessa barn. För vårdgivare med många klinker och många barn brukar ersättningssystem jämna ut sig. Men vid kliniker med färre antal barn blir utjämning kopplat till barn med mindre behov ej möjlig.

Det här behöver ändras. Tandvården som erbjuds ska vara god och säker, och på lika villkor oavsett om tandvårdskliniken är privat eller offentligt driven.

För att barn och ungdomar och deras vårdnadshavare ska ha möjlighet att välja tandläkare som har rätt utbildning och kompetens i sitt närområde behöver ersättningssystemet ses över för att i större utsträckning ta hänsyn till barn och unga med omfattande tandvårdsbehov.

Elbehovet i Västsverige behöver en snabb lösning

Västsverige, en av de mest innovativa regionerna i Europa, står inför en kritisk situation. Trots ett blomstrande näringsliv och hög attraktionskraft för företag hotas vår framtid av en akut brist på elförsörjning. Övergången från fossila bränslen till hållbara alternativ är avgörande för svenska företags framgång.

Redan nu importerar Västsverige 70 procent av sin elektricitet, och den begränsade elförsörjningen från norra Sverige blir allt mer akut. Fram till 2030 kommer industrin behöva el som motsvarar 50 procent av Sveriges nuvarande elanvändning, och i Västsverige kommer vi nästan fördubbla vår elförbrukning. Staten, regionerna och kommunerna måste alla ta sitt ansvar för att identifiera konkreta åtgärder som kan främja lokal elproduktion och säkerställa att nödvändiga projekt går framåt.

Det handlar inte bara om att skapa nya arbetstillfällen, det handlar i högsta grad även om att bevara de befintliga arbetstillfällen vi har och som vi vill behålla. Världen ställer om och om Västsverige inte kan erbjuda företagen de bästa förutsättningarna flyttar de. I bästa fall inom Sverige, i värsta fall utomlands. Här krävs beslutsamhet och konkreta åtgärder.

Den nya regionala energiöverenskommelsen mellan kommunalförbunden och regionen, som ytterligare stärker initiativet Kraftsamling Elektrifiering i den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland, är av stor betydelse. Samarbetet i Västsverige mellan näringslivet, myndigheter och politiken genom ACCEL är också av avgörande vikt för att främja framsteg och hitta lösningar för att öka kapaciteten i elnätet.

Kompetens som kraft för tillväxt

Västra Götaland står inför en omställning med ökade krav på hållbarhet och ett tekniskskifte där arbetsmarknadens kompetensbehov ständigt förändras. För Västsveriges utveckling är tillgång till kunskap och kompetens avgörande. Men tyvärr är bristen omfattande på stora delar av arbetsmarknaden, vilket är ett hinder för företagens och regionens tillväxt. På samma gång finns det grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Närmare 16 procent av alla barn och unga i Västra Götaland lämnar grundskolan utan godkända betyg. Känslan av utanförskap och brist på framtidstro är en stor utmaning i samhället.

För att fler ska gå från arbetslöshet till sysselsättning och egen försörjning måste det bli lättare för människor att förnya sina kunskaper och ta sig an nya arbetsuppgifter. Det är också viktigt att fler unga kan fullfölja sina studier för att få möjligheten till ett första jobb och den frihet det innebär.

Möjligheten till olika utbildningsvägar är avgörande för livslångt lärande och kan vara skillnaden mellan att fastna i utanförskap och att skapa en trygg och meningsfull tillvaro. Folkhögskolorna fungerar som en integrationsmotor som ger människor, som står utanför svenska samhället, unika möjligheter att lära sig svenska språket och skaffa sig yrkeskompetens. Det är därför beklagligt att regeringen har försämrat förutsättningarna för folkbildningen.

VGR behöver utöka det regionala utbildningsansvaret, samtidigt som samarbetet mellan regionen, näringslivet, utbildningssamordnare och arbetsförmedling behöver stärkas. Gymnasiala lärlingsanställningar och företagartutbildningar ska inriktas på framtids- och briststyrken, samtidigt som kunskaper och erfarenhet ska bekräftas genom validering och matchning.

Vi anser att Campus Dalsland från och med 2025 bör få stadigvarande stöd från VGR, det vore en investering i Dalsland och hela regionens framtida utveckling. Vi arbetar aktivt för att skapa stabila och långsiktiga förutsättningar för verksamheter likt Campus Dalsland som gör högre utbildning mer tillgängligt och minskar avstånden för invånare i områden som behöver resa långt för att nå högskolor.

Regionen spelar även en viktig roll när det gäller att tillhandahålla kompetens till de gröna näringarna. Därför är det viktigt att fortsätta stärka naturbruksgymnasierna som utbildar ungdomar som är intresserade av att bedriva eget jordbruk eller satsa på skogsbruk. VGR har under det senaste året fattat flera beslut som förbättrar förutsättningarna för elever som bor och går på naturbruksskolorna. VGR stöder även jordbrukssektorn genom att främja affärsutveckling och kunskapsöverföring från forskning till praktik. Extra stöd till Agroväst 2024 från miljö- och regionutvecklingsnämnden hjälper jordbruket att möta sina utmaningar och är en investering i den svenska landsbygden och jordbrukssektorn är avgörande för att säkerställa svensk matförsörjning och stärka livsmedelsberedskapen.

Inom flera branscher är arbetskraftsinvandringen av avgörande betydelse. Det är särskilt tydligt inom lantbruket, som spelar en central roll i vår livsmedelsproduktion. Inom den offentliga sektorn riskerar hundratals vårdarbetare att utvisas från Sverige. Det handlar vårdbiträden och undersköterskor, men även sjuksköterskor och läkare som arbetar för att få sina svenska licenser och skriver samtidigt prov på lärosäten. Detta kommer att påverka vården och därmed patienterna. Dessa människor är alla av stor betydelse för Sveriges tillväxt och vårt samhälle som helhet. I själva verket kommer Sverige behöva öka arbetskraftsinvandringen, inte minska den, för att försörja den stora industriboomen i exempelvis Västsverige och för att klara klimatomställningen. Ska Sverige ha en chans på världsmarknaden måste vi göra oss till ett attraktivt land för arbetskraftsinvandring. Det nya försörjningskravet är direkt skadligt för välfärden.

En utbyggd infrastruktur är en förutsättning för Västsveriges utveckling

I strävan att säkerställa tillräcklig kompetensförsörjning är det av yttersta vikt att beakta tillgången till kollektivtrafik. Vi står inför omfattande företagsetableringar i hela vårt län. För att underlätta för människor att studera, komma i arbete, och för att tillgodose kompetensbehoven i näringslivet, prioriterar vi att förbättra och utöka kollektivtrafiken mellan bostäder, arbetsplatser och utbildningsinstitutioner.

Det behövs nya järnvägar och upprustning av de järnvägar vi har idag, och fler busslinjer runt om i hela Västra Götaland. Alla kommuner ska ha kollektivtrafik för daglig pendling till någon universitets- eller högskoleort. Det är av största vikt att utveckla pendeltågstrafiken, även om det är en utmaning med tanke på att 70 procent av järnvägsspåren är enkelspår.

För det västsvenska näringslivet är etablering av nya stambanor brådskande. Satsningen på järnvägen mellan Göteborg och Borås är därför mycket efterlängtdad av näringslivet men även av invånarna i regionen. Detta kommer att göra pendlingsmöjligheterna mer attraktiva och öppna upp för en bredare arbetsmarknad. Med denna planerade järnväg kommer vi att sammanlänka Göteborg, Borås och Landvetter flygplats med Jönköping och övriga delar av Sverige. Med en ny tågstation på Landvetter flygplats kopplar vi ihop kollektivtrafiken på marken med den i luften – den internationella med den nationella. Det råder bred politisk enighet mellan VGR och kommunalförbunden när det gäller sträckningen av järnvägen. Nu är det av yttersta vikt att Trafikverket och företrädare i Västsverige arbetar intensivt och tätt tillsammans för att hålla tidsschemat.

Företag i alla branscher, runt om landet, är beroende av att det finns en fungerande infrastruktur och transporter i vår region. De västsvenska industrierna utgör en betydande kugge i Sveriges tillverkningsindustri och utgör en viktig del av vår nations ekonomi. Men infrastrukturen har inte hållit jämna steg och utgör nu ett hinder för utveckling. Utan en fungerande infrastruktur i Västra Götaland stannar Sverige. För Västsveriges utveckling behöver VGR aktivt påverka regeringen och stärka sitt nationella påverkansarbete för att få genomslag för infrastrukturprioriteringar i Västsverige. Låt oss peka på ytterligare helt avgörande infrastrukturensatsningar som behövs i Västra Götaland.

Kommande uppgraderingen av Västra stambanan mellan Stockholm och Göteborg, där övergången från dubbelspår till enkelspår innebär en kapacitetsminskning som kommer att påverka arbetspendling och godstransporter under flera år. Här krävs samordnade insatser från Trafikverket och operatörerna för att hantera dessa utmaningar. Alternativa lösningar, exempelvis fler direktbussar och arbetet med att återöppna järnvägsbron i Vänersborg, behöver snabbt komma på plats för att minska störningar och förbättra transportflödena. Stambanan behöver inte bara en renovering, vi vill se fyra spår mellan Göteborg och Alingsås för att öka kapacitet och bygga bort de flaskhalsar som i dag finns.

Järnvägen mellan Göteborg och Oslo håller fortsatt samma låga standard. Trots en hög prioritering inom EU med utlovade medel för investeringen. Den av EU utpekade sträckan från södra Europa till Oslo är i princip utbyggd, men det är sträckan från Öxnered, och norrut, som saknar svensk medfinansiering.

Samtidigt måste vi fortsätta med att rusta upp de regionala järnvägslinjerna, inklusive Viskadalsbanan, Älvsborgsbanan, Bohusbanan och Kinnekullebanan. För att stödja utvecklingen av Vänersjöfarten är Trollhätte kanal är av stor betydelse för Vänersjöfarten och för näringslivet. Därför är det positivt att Trollhättans kommun nu har godkänt förslaget om att bygga en ny slussled genom staden.

Infrastrukturen är eftersatt och underdimensionerad, det gäller såväl järnvägen som mindre vägnät. Jordskredet i Stenungsund har nu dessutom drabbat en av Västsveriges europavägar som påverkar invånare och företagare i hela Sverige, men som också utgör en central länk för godstransporter till och från Norge. I Göteborg, hem till Skandinavians största hamn, hanterar 30 procent av Sveriges totala export, vilket gör hamnen till en avgörande knutpunkt för både Sverige och Norge.

En stark infrastruktur är en grundläggande faktor för nationell ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft. På lokal och regional nivå sker betydande infrastrukturinsatser för att möta utvecklingen men det behöver samordnas med kraftigt ökade nationella satsningar för att helheten ska fungera. Det är uppenbart att läget kräver en kraftanstängning, och det är viktigt att överväga olika finansieringsalternativ för att öka tempot i utvecklingen av infrastrukturen. För att säkerställa en långsiktig och stabil finansiering för kollektivtrafiken bör de som använder trafiken stå för åtminstone hälften av kostnaderna, medan den resterande delen subventioneras av det allmänna via skatter. Utan en robust infrastruktur i Västra Götaland stannar Sverige.

Västsverige i spetsen inom textila innovationer

Utsläppen av växthusgaser minskar långsamt, och natur, hav och sjöar är ständigt utsatta för nedskräpning, mikroplaster, läkemedelsrester, kemikalier efter tvätt av textilier, orsakade av oss människor. Farliga ämnen som kan förgifta djur, rubba hela ekosystem och hamna i maten vi äter. Samtidigt har Västra Götaland en betydande potential att bli en global förebild inom hållbar industri, inklusive omställning av processindustrin till att använda nya material, särskilt från skogen, samt att öka återvinning, återanvändning och uppgradering av textilier. Det är genom innovation och kompetensutveckling som vi kommer att bemöta klimatutmaningarna.

En av de mest resurskrävande är den globala textilindustrin. Konsumtionen av kläder anses bidra med upp till tio procent av de globala växthusgasutsläppen, framför allt genom nyproduktionen. Dessutom genererar den stora mängder avfall. Varje svensk slänger i genomsnitt 7,5 kg textil per år. Tjugofem procent av de kläder som tillverkas säljs inte utan blir svinn direkt. Därför satsar regionen på att främja hållbarhet inom textilindustrin och delvis finansierar Science Park i Borås, en plattform där forskning samverkar med industrin för att främja innovation och skapa nya hållbara lösningar.

Från 2025 ställer EU krav på separat insamling av textilavfall och det diskuteras storskaliga investeringar i industriell infrastruktur, så kallade återvinningshubbar för avancerad återvinning. För att Västsverige, med sin starka och innovativa textilsektor, ska bli en förebild i Europa för övergången till en cirkulär ekonomi, är det viktigt att VGR, inom sitt ansvarsområde för regional utveckling, arbetar för att etablera åtminstone en återvinningshub i Västra Götaland.

Framtidens arbetsplats i VGR

Hälso- och sjukvården har likt många andra branscher en stor kompetensutmaning. För att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt behöver VGR skapa attraktiva arbetsplatser och förbättra möjligheterna till karriär- och kompetensutveckling.

Under förra mandatperioden genomförde VGR en historisk lönesatsning på 700 miljoner kronor för att skapa konkurrenskraftiga och jämställda löner i Västra Götaland utöver gällande avtal. Satsningen riktades mot de

personalgrupper som är svårast att rekrytera. Ny lönestatistik visar att satsningen blev en stor framgång. Därutöver gjordes också satsningar på höjda grundlöner inom dygnet-runt-vården samt höjt OB-tillägg.

En omfattande verktygslåda har utvecklats för att dra nytta av den kraft och kunskap som finns bland seniora medarbetare. Det är nu viktigt att sprida kunskapen om dessa olika metoder och verktyg så brett som möjligt.

Att vara chef innebär ett stort ansvar både för verksamhet och personal. I takt med att sjukvården genomgår en stor omställning, inom bland annat digitalisering, är det avgörande att förse första linjens chefer med resurser för att utöva hållbart ledarskap.

Västra Götalandsregionens ekonomi

Regionerna står inför ekonomiskt krävande år 2023 och 2024, huvudsakligen till följd av den höga inflationen och ökade pensionskostnader samt prisstegringar inom verksamheterna.

Skatteunderlagsprognosen från Sveriges kommuner och regioner (SKR) från den 5 oktober är 80 miljoner kronor högre än prognosen från april som användes som grund för regionfullmäktiges budgetbeslut i juni. Samtidigt har det kommit en ny pensionsprognos som påverkar de ekonomiska planerna negativt med 385 miljoner kronor.

Den ökade ekonomiska pressen på regionerna kan också härledas till den kontinuerligt ökande efterfrågan och pressen på hälso- och sjukvården. Det är svårt för regionerna att begränsa kostnaderna i takt med utvecklingen av nya mediciner och behandlingsmetoder som är kostsamma. Utöver osäkerheten kring finansiering, är kompetensförsörjning en av de stora utmaningarna de kommande tio åren, främst på grund av demografiska förändringar som innebär en minskad tillväxt av arbetskraften. Samtidigt finns positiva trender, inklusive längre arbetsliv och potentialen i nya arbetsmetoder och teknik.

De senaste årens inflationsökning och räntepågång har lett till en inbromsning i den ekonomiska utvecklingen. I år minskar den svenska BNP med 0,6 procent, nästa år förväntas en svag uppgång med 1 procent. Sverige befinner sig fortfarande i en lågkonjunktur, men en större återhämtning förväntas när den globala ekonomin återhämtar sig under 2025 och 2026.

Trots en tydlig försvagning av svensk ekonomi ligger sysselsättningen på en mycket hög nivå, cirka 70 procent av befolkningen i åldern 15–74 år är sysselsatta. Men konjunkturnedgången väntas inom kort ge ett tydligare avtryck på arbetsmarknaden. Nästa år beräknas arbetslösheten stiga och antalet arbetade timmar minska med 0,3 procent, något som påverkar utvecklingen av skatteunderlaget, som därför ökar långsammare än normalt. Det reala skatteunderlaget urholkas och minskar med över 2 procent i år och nästa år med 0,5 procent på nationell nivå.

SKR (Sveriges kommuner och regioner) förutspår att ekonomin kommer börja återhämta sig efter 2024, men ändå förväntas regionerna visa sammanlagda ekonomiska underskott även 2025.

Regionerna befinner sig således i en situation där de måste fatta beslut om hantering av ekonomin både på kort och lång sikt. Att balansera verksamhetens omfattning och kostnader på längre sikt är en utmaning, men det är nödvändigt. För att säkra regionens kärnverksamheter och patientnära aktiviteter behöver krav ställas på effektivisering inom koncernkontoret och att hyreskostnaderna för regionens egna fastigheter hålls på en oförändrad nivå. Det krävs ett gemensamt ansträngande från alla parter för att säkerställa att verksamheterna kan upprätthållas.

Det kommer ske skattehöjningar i några regioner i Sverige. Vi föreslår regionfullmäktige i VGR att fastställa skattesatsen för 2024 till 11:48 öre per skattekrona.

För VGR har ekonomin varit stark de senaste åren, vilket har förbättrat den finansiella kapaciteten. Det gör det möjligt att hantera budgetunderskott under 2023 och 2024, även om det kräver att man hänvisar till särskilda skäl. Trots att underskottet kan motiveras som tillfälligt, måste VGR från och med 2025 återgå till en ordinarie ekonomisk hantering med positiva resultat och en förbättrad ekonomisk stabilitet.

Eget kapital

VGR har ett eget kapital som uppgår till närmare 14 952 miljoner kronor i bokslutet för 2022. Detta är en trygghet inför framtiden. Tidigare har regionfullmäktige gjort avsättningar för kommande pensionskostnader och för framtidens vårdinformationsmiljö.

Fördelning regionbidrag och ytterligare satsningar för 2024

Index från regionfullmäktige till operativa hälso- och sjukvårdsnämnden sätts till 3,0 % vilket motsvarar cirka 1 446 miljoner kronor för år 2024, för övriga nämnder och styrelser sätts index till 2,0 %.

Regeringens budgetproposition för 2024 innehåller ett ökat stöd till regionerna för arbete med att förbättra hälso- och sjukvården för 2024 och 2025. Stödet kommer dels som ett nytt sektorsbidrag utan krav på motprestation och omfattningen av sektorsbidraget som tilldelas VGR är 480 miljoner kronor. VGR har också fått ett generellt stadsbidrag på cirka 502 miljoner kronor.

Regionstyrelsen

I slutet av 2023 kommer verksamheten vid det nya närsjukhuset i Högsbo, Göteborg, att starta. För att hantera kostnaderna i samband med uppstarten tilldelas styrelsen 59,5 miljoner kronor för 2024 som ett ägarstöd till Sjukhusen i Väster.

Operativa hälso- och sjukvården

Inför 2024 har Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden beslutat om ytterligare medel på 492 miljoner kronor. Dessa medel avser Krav- och kvalitetsböcker för vårdval vårdcentral och vårdval rehab, ersättning för fast läkarkontakt samt förändringar i uppdragen till sjukhusen. Vid beslut om uppdragen till sjukhusen inkluderades även ett tillskott på 149 miljoner kronor för att kompensera för befolkningsökning. Medlen fördelas mellan sjukhusen enligt en förutbestämd fördelningsnyckel. I uppdragen till sjukhusen beslutades att stärka tillgängligheten till akut vård i Skaraborg och att utveckla arbetssättet med samverkande sjukvård i Fyrbodalen och att avtala om i väntan på ambulans (IVPA) med kommunernas hemsjukvårdssjuksköterska.

För att förbättra tillgängligheten inom både primärvård och specialiserad vård krävs betydande insatser under 2024 och 2025. Därför föreslås en tillgänglighetssatsning om 100 miljoner kronor under kommande två år.

Fördelning och inriktning för tillgänglighetsatsningen:

- Barn- och ungdomspsykiatri tilldelas 17 miljoner kronor
- Översyn av ersättningssystemet för att i större utsträckning ta hänsyn till barn och unga med omfattande tandvårdsbehov
- Förstärkning av den prehospitla vården i Skaraborg
- Utveckla samverkande sjukvård och avtala om i väntan på ambulans (IVPA) med kommunernas hemsjukvårdssjuksköterska i fler delar av regionen: 5 miljoner kronor. Ytterligare 5 miljoner kronor föreslås för 2025
- Etablering av en vårdmottagning för personer som utsatts för sexuella övergrepp
- Målinriktade insatser för att förbättra tillgängligheten inom gynekologi, barnlogopedi, ortopedi och ögonvård där patienter upplever långa väntetider
- Inom VGR har vi framgångsrikt låtit invånarna själva välja sin vårdcentral, och VGR bör utreda möjligheterna att utöka valmöjligheterna inom vården, särskilt inom mödravård och gynekologi
- Upphandla delar av vårdinnehållet i Högsbo för att öka vårdkapaciteten

Ytterligare åtgärder för att göra vården mer tillgänglig och patientnära föreslår vi följande åtgärder inom ramen för beslutad budget:

- Sänkt patientavgift för läkarbesök vid vald vårdcentral från 200 kronor till 100 kronor, och sänkt patientavgift för besök vid vald rehabenhet, oavsett yrkeskategori, från 200 kronor till 100 kronor.
- Delar av innovationsfonden bör riktas mot innovationer kopplade till digitala verktyg för hemmonitorering och egenvård.
- Tydligare ledning och styrning på alla nivåer inom organisationen. Det är viktigt att alla medarbetare inom olika verksamhetsområden får klara signaler om vad som ska prioriteras för att få ut det bästa av de tillgängliga resurserna och vilka möjligheter till samordning som finns. Arbetet med minskad byråkrati och ökad tillsynsstyrning måste intensifieras. Det handlar om att föra ansvar, makt och befogenheter närmare de som arbetar ute i verksamheterna. Öppen redovisning av gemensamma regionprioriteringar är nödvändig för att säkerställa att vården ges efter behov.
- Stöd för första linjens chefer för att möjliggöra hållbart ledarskap i takt med den pågående omställningen inom sjukvården, inklusive digitalisering.
- Krav på effektivisering inom koncernkontoret och bibehållen nivå av hyreskostnader för regionens egna fastigheter för att säkra regionens kärnverksamheter och patientnära aktiviteter.

Ekonomitabeller

Regionbidrag

	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	50 031,3	51 505,4	52 843,0
Strategisk SN	99,7	101,7	103,7
Operativ SN	49 776,9	51 245,9	52 578,3
Delregionala nämnderna	154,7	157,8	160,9
DRN N:a	29,3	29,9	30,5
DRN S:a	24,2	24,7	25,2
DRN Ö:a	20,8	21,2	21,6
DRN V:a	25,1	25,6	26,1
DRN Gbg	55,3	56,4	57,5
Regional utveckling	8 470,5	8 926,3	9 397,8
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	943,7	962,6	981,8
Kulturnämnden	1 166,8	1 190,1	1 213,9
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 360,0	6 773,6	7 202,1
Serviceverksamheter	741,3	717,2	631,9
Styrelsen för fastighet, stöd och service	667,5	641,9	555,2
Styrelsen för logistik	52,4	53,4	54,5
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,4	21,9	22,3
Regiongemensamt	11 154,2	7 187,0	6 968,2
Regionfullmäktige	96,2	98,2	100,1
Regionstyrelsen	4 470,1	4 470,5	4 559,9
Regionstyrelsen	3 106,5	3 019,6	3 080,0
Personalutskottet	1 335,3	1 422,0	1 450,5
Hållbarhetsutskottet	28,3	28,9	29,5
Revisorskollegiet	27,4	28,0	28,5
Patientnämnderna	27,9	28,4	29,0
Arkivnämnden			
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	6 834,7	2 864,1	2 552,8
Summa	70 397,3	68 335,9	69 840,9

Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)	2024	2025	2026
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	15 600	15 912	16 087
varav riktade statsbidrag	2 840	2 897	2 955
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-79 451	-79 410	-81 197
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 384	-3 499	-3 887
Verksamhetens nettokostnad	-67 235	-66 997	-68 997
Skatteintäkter	54 365	57 105	59 557
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	14 444	13 696	13 876
varav generella statsbidrag	6 734	6 303	6 429
Finansiella intäkter	70	70	70
Finansiella kostnader	-3 232	-1 409	-914
ÅRETS RESULTAT	-1 588	2 465	3 592

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2024	2025	2026
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 157	1 300	1 409
Byggnader och Mark	25 666	26 680	27 562
Maskiner och inventarier	12 199	13 575	15 938
Finansiella anläggningstillgångar	1 200	1 235	1 270
Summa anläggningstillgångar	40 222	42 791	46 179
Bidrag till infrastruktur	358	313	268
Omsättningstillgångar			
Förråd	600	600	600
Kortfristiga fordringar	7 300	7 500	7 700
Kortfristiga placeringar	25 459	26 885	27 154
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	33 859	35 485	35 954
SUMMA TILLGÅNGAR	74 439	78 589	82 401
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	-1 588	2 465	3 592
Övrigt eget kapital	13 152	11 562	14 331
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	11 564	14 027	17 923
Avsättningar			
Avsättning pensioner	36 824	38 827	39 437
Övriga avsättningar	4 420	4 520	4 620
Summa avsättningar	41 244	43 347	44 057
Skulder			
Långfristiga skulder	6 410	6 310	6 210
Kortfristiga skulder	15 221	14 904	14 211
Summa skulder	21 631	21 214	20 421
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	74 439	78 589	82 401

Beslutspunkter

Regionfullmäktige beslutar följande:

- 1) Regionfullmäktige justerar och fastställer budgeten för 2024 samt plan för 2025-2026 i enlighet med föreliggande förslag till tilläggsbudget